

До
Членовете на Висшия съдебен съвет

СТАНОВИЩЕ

От Български институт за правни инициативи (БИПИ)

Относно: Инструкция за разпределение на делата в съдилищата
съобразно случайния принцип по чл. 9 от ЗСВ

Уважаеми членове на ВСС,

Нашият прочит на проекта за Инструкция за разпределение на делата в съдилищата съобразно случайния принцип по чл. 9 от ЗСВ води до извода, че в този си вид тя не предлага решение за нито един от проблемите констатирани в изготвения от БИПИ анализ на системата за случайно разпределение на делата¹, а също отбелязани и в други доклади по темата. Приемането на подобен текст не само няма да успее да създаде дори привидност за решаване на проблемите, но рискува да изпрати точно обратното послание. Напомняме, че случайното разпределение на делата е ключова антикорупционна мярка и се изисква нейното прилагане да бъде разглеждано като приоритет в дейността на ВСС и другите органи на съдебната власт.

С оглед предприемането на ефективни мерки за преодоляване на натрупаните проблеми на системата за случайно разпределение на делата предлагаме на ВСС няколко конкретни стъпки. При тяхното формулиране сме имали предвид следното:

- В средносрочен план се очаква цялостно софтуерно и хардуерно преоборудване на органите на съдебната власт, с което би трябвало значителна част от проблемите да бъдат разрешени окончателно. От тази гледна точка, оправдано е да се търси решение, което не изпреварва и не дублира това цялостно решение, но и осигурява разумно ниво на сигурност в преходния период преди неговото прилагане;
- Част от необходимите мерки са от законодателно естество или зависят от други органи на съдебната власт.

МЕРКИ, КОИТО МОГАТ ДА БЪДАТ РЕАЛИЗИРАНИ ОТ ВСС:

1. Стандартизиран пакет от програмни продукти за компютрите, на които се извършва случайното разпределение

Основен проблем на програмния продукт за случайно разпределение на дела Law Choice е, че отсъстват гаранции срещу манипулиране на инсталационните и други свързани с програмата файлове. Както беше показано в доклада на БИПИ, това позволява различни манипулации. Конкретно, самите файлове на Law Choice не са защитени и криптирани в удовлетворителна степен, както и няма гаранции, че всяка операция с тях се регистрира. Така, отделни файлове от инсталацията на Law Choice могат да бъдат редактирани и подменяни свободно без това да оставя следи. Длъжни сме да припомним, че за съжаление съдебната система у нас по вътрешно и международно мнение има проблеми с корупцията именно в собствените си редици, а не просто

¹ Пълният текст е достъпен на: <http://www.bili-bg.org/cdir/bili-bg.org/files/BILI - Report and Annexes - RCA - April 2013.pdf>

с опити за въздействие от вѳн. Ето защо, доброто име на съдебната система и доверието в нея изискват в спешен порядѳк да се осигурят гаранции, че всяка операция с файловете на Law Choice ще бѳде регистрирана. За целта е необходимо просто да се регламентира инсталирането на други съществуващи и достѳпни програмни продукти на компютрите, на които се извършва разпределението на делата с Law Choice, които да създадат гаранции, че в периода докато този програмен продукт все още остава в употреба, дефицитите на неговата сигурност ще бѳдат поне донякъде компенсирани.

С оглед на горното, предлагаме ВСС да създаде работна група от ИТ експерти с участието на вѳншни специалисти, които да изработят и предложат конкретен пакет от програмни продукти и други изисквания към компютърните конфигурации, които да бѳдат задължително приложими за компютрите на които се извършва случайното разпределение в органите на съдебната власт с оглед превенция на евентуални манипулации и злоупотреби.

2. Стандартизация на протоколите за случайно разпределение

Страните по делата биха могли да бѳдат ефективен източник на контрол за случайното разпределение на техните дела. Същевременно, принципът на чл. 9 ЗСВ съществува включително и особено като елемент на гаранциите за законност на състава и безпристрастното разглеждане на делото, а значи – в полза на страните по делата. Защитата на интереса на страните от реално случайно разпределение на делата както и оперирането им като източник на контрол зависят от възможността им да получат достатѳчно и гарантирано достоверна информация за начина и условията при които е било разпределено тяхното дело. Понастоящем в различните съдилища се прилага различен формат на протоколите за случайно разпределение като никой от тях не съдърѳа достатѳчно данни, за да могат страните реално да се уверят, че тяхното дело е било разпределено при условията на достатѳчни технически и административни фактори, гарантиращи прилагането на чл. 9 ЗСВ. Отново, длѳжни сме да подчертаем, че прилагането на мерки за повишаване прозрачността на прилагане на принципа за случайно разпределение на делата за страните и техните защитници само ще повиши доверието на участниците в съдебните производства към правосѳдието в България.

С оглед на горното, предлагаме ВСС да състави работна група от съдебни администратори, представители на адвокатурата и други вѳншни експерти, които да проучат настоящата практика и въз основа на това, да изработят унифициран формат за съдърѳание и оформление на протоколите за случайно разпределение и правила за тяхното отпечатване, така че да се гарантира пълна прозрачност на всички елементи от процеса на случайно разпределение на конкретното дело за страните и техните представители. Необходимо е също така да бѳде предвиден ред, по който заинтересованите страни да могат да удостоверяват съответствието между съдърѳанието на разпечатания протокол и съдърѳанието на електронния архив на системата за случайно електронно разпределение на делата.

3. Публичен регистър на всички административни актове, относими към приложението на принципа на случайното разпределение

Несъвършенствата на настоящата система на разпределяне и администриране на делата както и отсъствието на система за регулиране на натовареността на съдиите предполага необходимостта значим обем от конкретни елементи на процеса на разпределяне на делата, функциониране на софтуера и пр. да бъдат регулирани с вътрешни правила и индивидуални актове на председателите на съдилища. Издаването на подобни актове се налага сравнително често и това предизвиква постоянни промени в системата за разпределение на делата и отделни елементи на нейното функциониране, включително такива с пряко значение за гарантиране на случайния резултат от разпределението. Същевременно, такива актове са абсолютно непрозрачни за гражданите, страните по делата и често за мнозинството от съдиите в съответния съд. С оглед елиминиране на значителна част от съмненията – както у гражданите, така и у много съдии, необходимо е в спешен порядък да се осигури пълна прозрачност на подобни актове, доколкото те не засягат защитени видове информация.

С оглед на горното, предлагаме ВСС да регламентира и създаде единен електронен регистър с обществен достъп до всички вътрешно-административни актове с отношение към системата на случайно разпределение на делата, включително вътрешни правила, заповеди за изваждане на съдии от разпределение или определяне на коефициенти на натовареност и др. подобни. Особено важно е в този регистър да се осигури въвеждане на всички подобни актове за предходен период от въвеждане на съответната система за компютърно случайно разпределение на делата.

4. План за действие по отношение развитието на IT капацитета и капацитета за независими проверки на ВСС и ИВСС

ВСС и ИВСС не разполагат с адекватен IT капацитет за прилагане и контрол на системата за компютърно случайно разпределение на делата. Така, проверките са с ограничен обхват и неадекватна методология, а за специфично софтуерните и компютърните въпроси се разчита на помощта на лица, които или са непосредствено отговорни за оперирането на съответната компютърна конфигурация или са създатели на Law-choice. Отново, доколкото съмненията в интегритета на съдебната система са свързани именно с корупция в нейните редици, повишаването на доверието в правосъдието у нас изисква гарантиране на адекватен и независим капацитет за специализирани проверки и анализ по въпросите на информационните технологии.

С оглед на горното, предлагаме ВСС и ИВСС да изработят конкретни планове за развитие на своя IT капацитет и капацитет за проверки на компютърните системи за случайно разпределение на делата от лица, които не са отговорни за прилагането на съответната система. Изработването на тези планове да залегне като приоритет в новата годишна програма на ВСС.

Други НЕОБХОДИМИ МЕРКИ

Макар и да не зависят непосредствено от ВСС, за пълнота напомняме и другите необходими за гарантиране на случайното разпределение на делата мерки, освен подмяната на софтуера за случайно разпределение на делата в рамките на въвеждане на цялостна нова система за програмно осигуряване на правосъдието:

- Общото събрание на съдиите от ВКС и ВАС да вземе решение, кое е правилното тълкуване на устройствения закон относно начина на формиране на съставите и отделенията и разпределянето на материята между тях, за да се преодолее противоречивата практика.
- Прехвърляне на компетентността по вземане на решенията, регламентиращи администрирането на системата за случайно разпределение на делата в конкретния съд, от председателите към общите събрания на съдиите.
- Цялостна преоценка на статута на съдебните IT експерти с оглед постигане на ефективна отговорност за сигурността на компютърните системи и намаляване на степента на лична зависимост от усмотрението на председателите.

С уважение,
Биляна Гяурова-Вегертседер
Директор Фондация БИПИ